

Sofia Kojo

SOSIAALINEN MEDIA LASTENSUOJELUN SOSIAALITYÖNTEKIJÄN TYÖSSÄ JULKISELLA SEKTORILLA

ERIKOISSOSIAALITYÖNTEKIJÄKOULUTUS
LAPSI-, NUORISO- JA PERHESOSIAALITYÖN ERIKOISALA
LASTENSUOJELUN OPINTOSUUNTA
13.6.2024

TIIVISTELMÄ

Sofia Kojo : Sosiaalinen media lastensuojelun sosiaalityöntekijän työssä julkisella sektorilla
Tampereen yliopisto
Erikoissosiaalityöntekijän koulutus: Lapsi-, nuoriso- ja perhesosiaalityön erikoisala, Lastensuojelun
opintosuunta
13.6.2024

Digitalisaation myötä sosiaalinen media on osa paitsi ihmisten jokapäiväistä elämää myös lastensuojelun sosiaalityön arkea. Tällä lastensuojelun erikoistumisopintojen lopputyöllä on kerätty hyvinvointialuemuutoksen jälkeiseltä ajalta tietoa julkisen sektorin lastensuojelun sosiaalityöntekijöillä käytössä olevista sosiaalisista medioista. Itseohjautuvuusteoriaan pohjautuvan teoriaohjaavan sisällönanalysoinnin avulla on tarkasteltu millaisia mahdollisuuksia julkisella sektorilla työskentelevät lastensuojelun sosiaalityöntekijät näkevät sosiaaliselle medialle työvälineenä ja mikä motivoi sosiaalisen median käyttöön työssä.

Mahdollisuuksista ja motiiveista oli tunnistettavissa kolme pääluokkaa; asiakastyön sujuvoittaminen, tiedonkeruu sekä rakenteellinen sosiaalityö. Julkisen sektorin lastensuojelun sosiaalityöntekijät käyttivät sosiaalista mediaa suorassa asiakastyössä esimerkiksi vuorovaikutukseen asiakkaiden kanssa, sosiaalisen median sisällön tarkastelulla toteutettiin ammatillista tiedonkeruuta sekä jakamista ja rakenteellisen sosiaalityön toteuttaminen mahdollistui sosiaalisen median sisällöntuotannon keinoin. Suomalaiseen julkisen sektorin lastensuojelun sosiaalityön käytäntöön vahvasti linkittyvä jatkotutkimus aiheesta on tarpeen. Tämän tutkimuksen tuloksia hyvinvointialueet voivat jo hyödyntää tarkastelemalla omassa organisaatiossaan sitä, voiko rakenteellisia esteitä purkaa, jotta sosiaalisen median tarjoamat mahdollisuudet voidaan hyödyntää lastensuojelutyössä.

Avainsanat: sosiaalinen media, lastensuojelu, julkinen sektori, itseohjautuvuusteoria

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

JOHDANTO.....	2
LASTENSUOJELUN SOSIAALITYÖN DIGITALISAATIO.....	4
ITSEOHJAUTUVUUSTEORIA TOIMINNAN SELITTÄMISESSÄ	7
TUTKIMUSASETELMA	10
LASTENSUOJELUN SOSIAALITYÖNTEKIJÄN TYÖSSÄ KÄYTETYT SOSIAALISET MEDIAT	12
SOSIAALISEN MEDIAN KÄYTÖN MOTIIVIT JA MAHDOLLISUUDET LASTENSUOJELUSSA	14
JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA.....	20
KIRJALLISUUS	26
LIITTEET	30

Johdanto

Sosiaalinen media on mullistanut kommunikoinnin ja tiedonhaun sekä monista eri lähteestä tuotetun tiedon saatavuuden viimeisten 20 vuoden aikana (Sauri 2020, 24). Sosiaalinen media on muuttanut paitsi kaikenikäisten ihmisten välistä arkipäiväistä kommunikointia, myös sosiaalityön toteuttamisen tapaa, sekä työvälineiden käyttöä teknologian kehittymisen myötä (Mishna ym. 2012, 283). Sosiaaliselle medialle ja sosiaalityölle on yhteistä "*sosiaali*"-etuliite, ja molempiin käsitteisiin linkittyy paitsi nimessä myös sisällöllisesti vahvasti käsitys ihmisten välisten suhteiden ja yhteisöllisyyden ulottuvuudesta (mm. Niemi ym. 2011, 7–8; Matikainen 2008, 25). Suomalaisen väestön teknologian hyödyntämisessä ikään ja sukupuoleen katsomatta on tapahtunut digiloikka. Koronapandemian ajalla voidaan nähdä vaikutuksia väestön sosiaalisen median käyttöön, sillä vuonna 2020 some-palveluita käytti 69 % 16–89-vuotiaista suomalaisista (Kohvakka & Saarenmaa 2021), ja määrä on yhä kasvusuuntainen. Tilastokeskuksen "*Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö*" tutkimuksen mukaan 73 % vastaajista on kertonut käyttävänsä internettiä useita kertoja päivässä, ja sama määrä vastaajista on kertonut käyttävänsä yhtä tai useampaa yhteisöpalvelua viimeisen kolmen kuukauden aikana. Sosiaalinen media on aiheuttanut vallankumouksen vuorovaikutuksessa olemisen tavoissa sekä tiedonhaussa ihmisten henkilökohtaisissa elämässä, ja kansainväliset lastensuojelun sosiaalityöhön kohdentuvat tutkimukset osoittavat, että sosiaalinen media on tullut osaksi lastensuojelun käytännön työtä tuoden sosiaalityöntekijöille mukanaan sekä mahdollisuuksia että haasteita työn toteuttamisen tapaan (mm. Mishna ym. 2012; Breyette & Hill 2015; Sage & Sage 2016; Kvakic & Wærdahl 2024). Suomalaisessa lastensuojelun sosiaalityön kontekstissa sosiaalista mediaa lastensuojelun sosiaalityöntekijän työvälineenä on viimeisimpinä vuosina tutkittu pro-gradu tasoisesti (esim. Lehtimäki 2021; Suojanen 2022) ja jo aiemmin mainitun koronapandemian myötä harppauksen ottaneiden etäyhteyksien hyödyntämisestä sosiaalityössä on julkaistu useampia tutkimuksia (mm. Harrikari ym. 2021; Heino ym. 2023; Fiorentino ym. 2023), mutta sosiaalisesta mediasta sosiaalityöntekijän työvälineenä suomalaisessa julkisen sektorin lastensuojelun ei ole kotimaista tutkimusta.

Tämän lastensuojelun erikoissosiaalityöntekijäkoulutuksen lopputyön aihe virisi alun perin huomiosta, että käytin henkilökohtaisessa elämässäni viestintävälineenä puhelimen kaikkia muita ominaisuuksia, kuin sillä soittamista, mutta julkisen sektorin lastensuojelun sosiaalityöntekijänä vuorovaikutus asiakkaan kanssa tapahtui tapaamisten ulkopuolella

puhelinsoitin ja tekstiviestein sekä kirjepostilla. Tähän sen aikainen kuntatyönantajaorganisaatoni ohjasi tietosuojaan viittaavin ohjeistuksin, enkä yksittäisenä työntekijänä voinut vaikuttaa haluamiltani osin ammatilliseen sosiaalisen median käyttöön. Sosiaalisen median käyttöön työväliseenä liittyvien organisatoristen esteiden nykytilanteen kartoittamisella ja toisaalta hyvien käytäntöjen esiin nostamisella voidaan kehittää julkisen sektorin lastensuojelun sosiaalityöntekijän mahdollisuuksia hyödyntää sosiaalista mediaa osana työtään. Väistämättä digitalisaatio on fuusioitumassa osaksi myös sosiaalityötä, jonka vuoksi tarvitaan lisää tutkimusta teknologian eri muotojen vaikutuksesta käytännön työhön sekä sitä, miten sosiaalityöntekijät voivat eettisesti ja tehokkaasti hallita sen mukanaan tuomia haasteita (Breyette & Hill 2015). Hyvinvointialue muutoksen myötä aihe on ajankohtainen, sillä tarvitaan valtakunnallisia ajankohtaisia esimerkkejä siitä, miten sosiaalista mediaa voi sosiaalityöntekijä hyödyntää työssään - miten sosiaalityöntekijä voi viestiä ja olla tiedontuottajana sekä miten rakenteellista sosiaalityötä voi käytännössä toteuttaa olemalla sosiaalisessa mediassa lastensuojelun ammattilaisena, jonka tavoittaa nonformaalilla ja uudella tavalla oman älylaitteen välityksellä. Voi ajatella, että internetin myötä tieto on demokratisoitunut, kun tieto on kaikkien helposti saatavilla, mutta kääntöpuolena yksilöiden omakohtaiset kokemukset vievät sijaa tutkitulta tiedolta, mikäli lähdekriittisyys ei ole itseisarvo (Sauri 2020, 26). Ymmärrystä sosiaalisen median sisällöntuotannon ja mediavaikuttamisen lisäksi tulisi saada siitä, miten lastensuojelun sosiaalityöntekijä voisi olla kontaktissa asiakkaaseen tietoturvallisesti sosiaalista mediaa hyödyntäen.

Edellä mainittujen sosiaalisen median hyödynnettävyyteen liittyvien väittämien lisäksi on tarpeen pysähtyä tarkastelemaan taustasyitä sille, miksi sosiaalinen media ei ole vahvemmin läsnä suomalaisessa lastensuojelun sosiaalityöntekijän työn toteuttamisessa. Hypoteesinani on, ettei pääsyy sosiaalisen median käytön hyödyntämisen vähyyteen julkisen sektorin lastensuojelussa johdu sosiaalityöntekijöiden osaamattomuudesta tai haluttomuudesta, ja tämän vuoksi aineistoksi on valikoitunut lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden haastattelu kyselylomakkeella. Sosiaalialan resurssipula, jonka vuoksi perustyön lisäksi yksittäiselle sosiaalityöntekijälle työaika ei jää yhteiskunnalliseen vaikuttamistyöhön tai luovuuteen työn toteuttamisen tavoissa (mm. Sipilä 2011, 144–145), selittänevät yksilötasolla uuden työväliseen vierastamista. Sosiaalityöntekijöiden asiantuntijuus suhteessa teknologian hyödyntämiseen ja ymmärtämiseen resurssina on keskeneräistä ja jäsentymätöntä, ja suurilta osin riippuvaista työntekijän omasta

aktiivisuudesta sekä paikallisista valinnoista ja ratkaisuista (Kilpeläinen & Sankala 2010, 276). Sosiaalisen median käyttö ja aiheeseen perehtyminen vaativat lisäksi työaikaa ja sekä tukea, vaikka sosiaalityöntekijät kokevat valmiutensa digitaalisiin työvälineisiin hyvänä (Salmela & Mämmi-Laukka 2017, 166) ja ovat erittäin mukautuvaisia muutoksiin työnsä toteuttamisessa (Heino ym. 2023, 11). Kunnista hyvinvointialueille siirtyminen ei toistaiseksi ole tuonut työntekijänäkökulmasta resursseihin muutosta (Talentia 2024), mutta ajankohtaiselle tilannekartoitukselle on suurten hallinnollisten muutoksen myötä kysyntää.

Tutkimuksen avulla on koottu tietoa lastensuojelun kentän sosiaalityöntekijöillä käytössä olevista sosiaalisista medioista. Tutkimuksen tarkoituksena on ollut lisäksi selvittää, millaisia mahdollisuuksia sosiaalityöntekijät näkevät sosiaaliselle medialle työvälineenä julkisen sektorin lastensuojelun sosiaalityössä ja mikä motivoi lastensuojelun sosiaalityöntekijää sosiaalisen median käyttöön työvälineenä.

Aiheen rajaus kolmannen sektorin sekä järjestöjen sijaan ensisijaisesti julkisen sektorin lastensuojelun sosiaalityöhön tuottaa hyvinvointialueiden organisaatioille käytäntösuosituksia siitä, miten rakenteellisia esteitä voidaan purkaa ja on jo mahdollisesti purettu, jotta sosiaalisen median tarjoamat mahdollisuudet työvälineenä käytettäväksi muuttuvat realistisiksi tavoiksi työskennellä. Tutkimuksen analyysi ja johtopäätökset on pyritty kirjoittamaan sellaiseen muotoon, että tulokset olisivat hyvinvointialueiden organisaatioiden hyödynnettävissä - mikäli tahtotilaa sosiaalisen median käyttöön työvälineenä löytyy julkisen puolen työnantajilla.

Lastensuojelun sosiaalityön digitalisaatio

Sosiaalinen media on popularisoitunut käsite, josta käytetään puhekielessä yleisesti lyhennettä "*some*". Teknologian kehittymisen myötä verkko ja digitaaliset välineet, esimerkiksi sosiaalinen media, ovat muodostunut olennaiseksi osaksi lähes jokaisen arkipäiväistä elämää (Kilpeläinen & Sankala 2010, 287). Tutkimuksessa sosiaalisella medialla tarkoitetaan tavallisimmin internet-yhteyteen pohjautuvia verkkopalveluja. Sosiaalisen median käsitteeseen ymmärretään liittyvän vuorovaikutteisuus, sekä ajatus siitä, että kuka tahansa voi olla sisällöntuottaja sisällön kuluttajan lisäksi (Lietsala & Sirkkunen 2018, 13). Tutkimuksessa erotellaan toisinaan sosiaalisesta mediasta käsite web

2.0 (Lietsala & Sirkkunen 2018, 18), vaikka sisällöltään käsitteet voidaan käytännössä nähdä toisiaan vastaavina (mm. Matikainen 2008, 25–26). Tässä tutkimuksessa käytetään sosiaalisen median käsitettä tarkoittamaan laajasti erilaisia sosiaalisen median muotoja, joita voidaan käyttää sekä älypuhelimella että tietokoneella.

Aiheena sosiaalisen median hyödyntäminen työelämässä on ajankohtainen eikä sosiaalityön kenttä ole tästä poikkeus. Sosiaalityön teknologisoituminen on ollut osa sosiaalityön tutkimusta jo vuosikymmenen, ja sosiaalisen median käyttöön liittyvää keskustelua on ajan hengen mukaisesti käyty myös nykypäivän sosiaalityön tutkimuksessa (Kivistö 2017, 29). Sosiaalista mediaa on tarkasteltu suomenkielisissä graduissa lähivuosina muun muassa rakenteellisen sosiaalityön (Tuomainen 2018) ja sosiaalityön välineenä (Amberla 2019). Sosiaalityön ja sosiaalisen median suhdetta ja sosiaalisen median käytettävyyttä käytännön työssä on tutkittu sekä konkreettisia vinkkejä on luotu myös Pelastakaa lasten Digisosiaalityö-hankkeessa (Soini & Hurskainen 2017). Aiemman lastensuojelun sosiaalityön tutkimuksen mukaan lastensuojelussa työskentelevät eivät tunneta sosiaalista mediaa riittävästi, jotta työn tekemisen tapaa, lastensuojelupalveluja ja näistä tiedottamista kehitettäisiin (Soini & Hurskainen 2017, 78). Digitalisaatiota sekä sosiaalisen median ammatillista käyttöä tutkittaessa on havaittu että sosiaalityöntekijät itse näkevät sosiaalisen median käytössä työvälineenä sekä uhkia että mahdollisuuksia (mm. Mishna 2012; Sage & Sage 2016). Sosiaalisen median käyttö työvälineenä on uuden opettelua, joka vaatii aikaa sekä totuttujen työtapojen muutosta; muutoksen myötä voidaan onnistua kuitenkin onnistua korvaamaan vanha työtapo, jolloin sosiaalisen median käyttö ei tule nykyisen työtehtävien lisäksi tehtäväksi. (Helynen 2017, 170). Sosiaalityöntekijät eivät lähtökohtaisesti ole mieltäneet, että sähköiset palvelut korvaisivat sosiaalityötä, mutta niiden rooli on nähty täydentävinä perinteiselle tavalle (Salmela & Mämmi-Laukka 2017, 164).

Vuoden 2018 Pelastakaa Lapset ry:n tilaaman tutkimusraportin mukaan 84 % vastaajista, joista reilu puolet oli sosiaalityöntekijöitä ja loput muita sosiaalialan ammattilaisia, ajatteli, että sosiaalialan työyhteisöissä tunnistetaan digitalisaatio ja sen vaikutukset asiakkaiden elämässä. Tutkimusraportin mukaan vastaajista kuitenkin vain 60 % oli sitä mieltä, että oma työyhteisö on valmis kokeilemaan uusia toimintamalleja ja palveluita, joissa hyödynnetään digitaalista mediaa ja teknologiaa. Sosiaalityön koulutus ei ole pitänyt sisällään teknologisia sovelluksia, joita käytetään sosiaalityön toteuttamisessa (Kilpeläinen & Sankala 2010, 282). Kun sosiaalisen median käyttöön ei ole tarjolla sosiaalityön koulutuksessa ohjeistusta

vaikuttaa sosiaalityöntekijöiden henkilökohtaisen elämän toiminta ammatilliseen sosiaalisen median käyttöön (Sage & Sage 2016, 106) Sosiaalityön ammatillinen osaamisen ja asiantuntijuuden tiedetään koostuvan muustakin, kuin mitä koulutus opettaa (mm. Sipilä 2011; McDermott 2020) eikä teknologinen osaaminen sekä siihen liittyvät asenteet ole poikkeus. Itsenäisyyttä tukevat johtamiskäytännöt, joiden tiedetään helpottavan itsemääräävää käyttäytymistä, voivat parantaa tiedon jakamista työyhteisössä (Stenius ym. 2016, 181). Sosiaaliseen mediaan liittyen, mikäli organisatorisia esteitä - esimerkiksi työntekijöiden työvälineiden käytön rajaamista - ollaan valmiita johtotasolta periaatteellisesti muuttamaan, tuetaan samalla hyvien käytäntöjen siirtymistä työntekijöiltä toisille.

Tulevaisuudennäkymäksi sosiaali- ja terveystieteiden digitalisaatioon liittyen on esitetty, että koneilta ihmisille jäävät työt, jotka ovat koneille liian vaikeita. (Mönkkönen 2018, 11). Edellisessä työpaikassani kollega tapasi sanoa, että sosiaalityötä eivät voi tehdä koneet esimerkiksi perustellakseen ratkaisuja, jotka vaativat asiakkaan edun toteutumiseksi organisaatiolle tutun toimintatavan ulkopuolelta ajattelua sekä toimintaa. Parhaimmillaan digitalisaatio ja tuottavuusvaatimukset myötävaikuttavat uusien vuorovaikutusväylien syntymiseen ja edistävät hyvän asiakaspalvelun toteutumista, kun asiakas saa asiansa hoidettua ilman fyysistä kontaktia työntekijään. Tekniikan nopeuttaessa rutiinimaisia työn sisältöjä jää kasvokkaisessa tapaamisessa enemmän aikaa ja tilaa kohtaamiselle sekä esimerkiksi sen sisältämälle emotionaaliselle tuelle, jota verkkovälitteisesti on vaikeampi toteuttaa (Mönkkönen 2018, 11). Aina työntekijällä ei kuitenkaan ole vaikutusvaltaa siihen, miten asiakastapaamisia toteutetaan. Korona-pandemia muutti myös sosiaalitoimistojen tapaa olla vuorovaikutuksessa asiakkaiden kanssa, kun kasvokkaisista asiakastapaamisista siirryttiin verkkovälitteisiin tapaamisiin (Harrikari ym. 2021; Heino ym. 2023; Fiorentino ym. 2023). Esimerkiksi Teams-yhteydellä toteutettavissa lastensuojelun asiakastapaamisissa on omat haasteensa, sillä kokonaiskuvan saaminen esimerkiksi kodin olosuhteista on haastavaa etäyhteyden välityksellä (Heino ym. 2023, 14). Digitalisaatio siis mahdollistaa uuden tavan kohdata asiakkaita, mutta toisaalta voi kapeuttaa tarkoituksella tai sivuvaikutuksena vuorovaikutustilanteesta saatavaa informaatiota.

Sosiaalityössä voi ajatella vallitsevan sosiaalitieteellinen ajattelu, jonka mukaan ihminen on toimiva olento (Niemelä 2016, 183). Ihmisen toiminnan tulisi olla tavoitteellista, mutta tavoitteellisuutta ei voi synnyttää vain manipuloimalla yksilöä tai ympäristöä. Yksilö tulee tunnustaa subjektiksi, jota ei voi tahdosta riippumatta hallita. (Sipilä 1996, 161). Ihmisen

olemukseen liittyy kuitenkin yhteisöllinen ja yhteiskunnallinen ulottuvuus olennaisesti, sillä ihmisen toiminnallisuuden analysointi on myös ihmisen ja yhteiskunnan välisen suhteen analyysia (Niemelä 2016, 231). Sosiaalityötä tehdään aina aikaan ja paikkaan sidottuna, ja se on sidottuna globaaleihin muutostrendeihin (Juhila 2018, 190). Sosiaalinen media tarjoaa uusia työkaluja vastauksena ihmisten tarpeeseen olla sosiaalisessa kanssakäymisessä, ja yhteisöllisyys ei vaadi sen myötä enää fyysistä läsnäoloa (Männikkö 2021, 398) Suomalaisten nuorten mukaan sosiaalinen media usein täydentää ja rikastuttaa sosiaalista viestintää vertaisten kanssa (ebrand Group Oy 2019), mutta toisinaan yksilöt käyttävät sosiaalisen median työkaluja tarkoituksiinsa, joihin palvelunkehittäjät eivät ole alun perin sosiaalista mediaa suunnitelleet (Lietsala & Sirkkunen 2006, 161-163). Viime aikoina julkista sekä tieteellistä keskustelua on käyty siitä, miten sosiaalinen media mahdollistaa kiusaamisen sekä vainoamisen uudella tavalla sekä ihmisten yksityiselämässä että viranomaisten maalittamisella (esim. Oinonen 2016). Sosiaalityöntekijöiden on riskeistä huolimatta väistämättä kuitenkin tunnustettava, että lastensuojelun asiakkaat perheineen käyttävät sosiaalista mediaa huolimatta siitä, osallistuvatko sosiaalityön ammattilaiset sen käyttöön.

Itseohjautuvuusteoria toiminnan selittämisessä

Yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa toimijuutta ja toimintaa voi tarkasteltu useista eri teorioista käsin, ja motivaatioteoriat ovat näistä yksi. Motiivit, joko tiedostetut tai tiedostamattomat, päämääräsuuntautuneesti ajatellaan saavan ihmisen liikkeelle ja tätä kautta toimijoiksi (Kotiranta & Virkki 2011, 121–122). Itseohjautuvuusteoria (*self-determination theory*) on teoria, joka pyrkii selittämään ihmisen motivaatiota, hyvinvointia ja psykologisia perustarpeita ja niiden välisiä yhteyksiä. Teoriassa tarkastellaan sisäisen ja ulkoisen motivaation kautta ihmisen toimintaa ja sen tausta syitä (Ryan & Deci 2000; Martela 2014). Itseohjautuvuusteorian mukaan ihmisillä on kolme psykologista perustarvetta, joiden vaaditaan toteutuvan optimaalisen kehityksen ja hyvinvoinnin toteutumiseksi. Teorian tunnustamat kolme perustarvetta ovat autonomia, pätevyys ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus. (Ryan & Deci 2000, 71) Suomalaisessa kirjallisuudessa tarpeista on käytetty käännöksiä omaehtoisuus, kyvykkyys ja yhteisöllisyys (Martela 2014). Työelämä tutkimuksessa on havaittu, että kulttuurista riippumatta lisäksi merkityksellisyys voidaan lisätä neljänneksi

elementiksi, mikäli halutaan tarkastella sitä, mikä aikaansaa työntekijöissä positiivista toimintaa (Martela & Reikki 2018).

Itseohjautuvuusteoriaa on sovelluttu sosiaalityön tutkimuksissa kansainvälisesti viime vuosina kasvavissa määrin. Itseohjautuvuusteoriassa toimijuuden perustana korostuu sisäisen motivaation merkitys, mutta se ei kumoa, etteivätkö ihmiset toimisi myös ulkoisen motivaation ohjaamana. Ulkoiseen motivaatioon vaikuttavia tekijöitä ovat esimerkiksi lainsäädäntö, yhteiskunnan ja kulttuurin odotukset, rangaistukset, erilaiset palkinnot tai palkkiot. Vaikka palkinnon tai palkkion saaminen miellyttäisikin, ne saattavat kuitenkin pidemmän päälle heikentää sisäistä motivaatiota, pitkäjänteisyyttä tavoitteen saavuttamisessa ja hyvinvointia. (Ryan & Deci 2000, 239–241.) Itseohjautuvuusteorian perusperiaatteilla ja Yhdysvaltojen sosiaalityöntekijöiden kansallisen yhdistyksen eettisillä säännöstoilla on todettu olevan huomattavaa päällekkäisyyttä. Kun sosiaalityöntekijä huomioi rakenteelliset tekijät, kuten köyhyyden ja syrjinnän, voi teoria olla tehokas työkalu sosiaalisen interventioiden suunnittelussa ja arvioinnissa. (Kirzner & Miserandino 2023)

Suomalaisessa tutkimuksessa itseohjautuvuusteoriaa on sovellettu psykologian ja pedagogian tutkimuksessa sosiaalityötä useammin. Sosiaalisen mediaan liittyen itseohjautuvuusteoriaa on sovellettu muilla tieteenaloilla. Australialaistutkimuksessa on havaittu, että sosiaalisen median käytölle työvälteenä julkisella sektorilla on välillinen vaikutus työtyytyväisyyteen. Työtehtäviin sosiaalista mediaa käyttävillä oli korkeampi kokemus itseohjautuvuudesta (*selfdetermination*), joka taas lisää työhön tyytyväisyyttä. Suoraa yhteyttä sosiaalisen media käytölle työvälteenä työhyvinvointiin ei kuitenkaan tehdä (Demircioglu 2018). Työnantajan näkökulmasta työntekijöiden sosiaalisen median käytön motiivit tulisi ymmärtää, jotta sosiaalisen median käytön ohjeistuksista päästäisiin yhteisymmärrykseen johdon ja työntekijöiden välillä. Tämä vähentäisi johdon pelkoa suhteessa sosiaalisen median käyttöön työvälteenä samalla vähentäen työntekijöiden turhautumista menetetyistä potentiaalista, jota sosiaalisen median käyttö voisi mahdollistaa. (Wei, Chen & Liu 2020)

Suomalaisessa lastensuojelun sosiaalityössä pyritään hyvinvoinnin lisäämiseen sekä yksilön voimaannuttamiseen erilaisin interventioin (Niemi 2016). Sosiaalityöntekijällä tulee olla teoreettista osaamista oman vuorovaikutuksensa toteuttamiseksi esimerkiksi siksi, että asiakkaan kokemus kuulluksi ja kohdatuksi tulemisesta oikea-aikaisen avun saamisen lisäksi rakentavat institutionaalista luottamusta (Heino 2016, 135). Sosiaalityöntekijät pitävät

tärkeänä mahdollisuutta luottamuksellisten asiakassuhteiden luomiseen, mutta lastensuojelun toimintaympäristö ei tue tätä työajan ollessa riittämättömästi ja palvelujärjestelmä on monimutkainen sekä pirstaleinen (Mänttari-van der Kuip 2022, 27). Motivaation herättäjänä uuteen työväliseen voi toimia se, että tapa toimia on uusi ja helpottaa asiakkaiden tavoittamista. Ryanin ja Decin mukaan ihminen on syntymästään lähtien paitsi aktiivinen myös utelias ja kehittyvä sekä motivoitunut olento, joka asettaa itselleen tavoitteita ja suuntaa toimintansa niitä kohti. Saavutettuaan tavoitteensa, ihminen kokee onnistumisen tunnetta, joka parantaa sekä hyvinvointia että elämänlaatua. (Ryan & Desi 2017, 10–13.) Sosiaalityöntekijöiden sisäistä motivaatiota voi itseohjautuvuusteorian mukaan edistää valjastamalla yksilöiden sisäänrakennettuja ominaisuuksia olla kiinnostuneita uusista asioista, ja mikäli uusi työtapa lisäksi edistää asiakasprosessin sujuvuutta, voi työntekijän ajatella pyrkivän käyttämään toimintatapaa uudelleen saavuttaakseen positiivisen tunteen onnistumisen myötä. Käytännön esimerkkinä sosiaalinen media tarjoaa lastensuojelun asiakkaalle uuden tavan olla yhteydessä omaan sosiaalityöntekijään. Sosiaalista mediaa käyttäessään sosiaalityöntekijä edistää lastensuojelun asiakkaan yhdenvertaisuutta, sillä kommunikointi pikaviestinpalvelun kautta on ilmaista, vuorovaikutuksessa voi olla kirjoitetun tekstin lisäksi ääniviestillä ja kuvin sekä älypuhelimien käyttö on nyky-yhteiskunnassa valtaosalle tuttu tapa olla vuorovaikutuksessa.

Lastensuojelussa työskennellään perheiden kanssa, jotka pääasiassa ottavat vastaan palveluita ja ovat tästä kiitollisia (Pekkarinen 2016). Sosiaalityön tavoite on lisätä yksilöiden hyvinvointia, mutta samalla lastensuojelussa vaativana tehtävänä näyttäytyy viime kädessä turvata lapsen suojele puuttumalla perhe-elämään tarvittavin interventioin (Niemelä 2016, 225). Vaikka suomalainen lastensuojelu ei perustu riskilähtöiseen arviointiin verraten muihin länsimaihin on lapsen turvallisuuden takaaminen ja suojele vaativien riskien tunnistaminen tärkeä osa sosiaalityöntekijöiden ammatillista arvioinnin osaamista. (Jaakola 2020, 140). Eri lähteistä peräisin oleva tieto ohjaa päätöksenteon pohjana olevaa harkintaa lastensuojelun sosiaalityössä (Lamponen 2022, 39–40). Asiakkaan yksityisyys ja luottamuksellisuus ajatellaan lastensuojelun sosiaalityössä toissijaiseksi lapsen turvallisuuden kannalta, joka saatavilla olevat resurssit perusteellisen arvion moniulotteiseen tekoon asiakasperheestä tulee hyödyntää (Sage & Sage 2016, 105). Jaakolan (2020, 141) mukaan lapsen edun, hyvinvoinnin sekä turvallisen kasvun ja kehityksen tulee olla arvioinnissa ensisijaisia lähtökohtia. Sage & Sage (2016) mukaan sosiaalityöntekijät ajattelevat sosiaalisen median hyväksyttävänä työkaluna lasten hyvinvoinnin arvioinnissa. Lastensuojelun

sosiaalityöntekijät ovat kokeneet suomalaisen lastensuojelujärjestelmän pirstaloivan kokonaiskuvaa, kun lapsen ja perheen tilannetta arvioivat eri työntekijät eri vaiheissa asiakkuutta (Mänttari-van der Kuip 2022, 33). Suomalaisessa lastensuojelun sosiaalityössä tulisi ottaa käyttöön kaikki mahdolliset tiedonlähteet sekä tunnistaa sosiaalisen median lisäksi väylänä saada tietoa asiakkaan elämästä, jota tarvitaan laadukkaan arvioinnin tekoon.

Tutkimusasetelma

Tutkimuksen aineisto on kerätty Microsoft Forms-kyselyllä (kts. **Liite 2**) ja linkki kyselylomakkeeseen on julkaistu saateen (kts. **Liite 1**) kanssa Facebookin “*Sosiaalityön uraverkosto*” -ryhmässä. Kyseisessä suljetussa ryhmässä on sosiaalityöntekijöitä sekä sosiaalityön tutkinto-opiskelijoita. Tutkimuksen toteutettavuuden kannalta valitsin ko. ryhmän, sillä sen kautta oli mahdollista tavoittaa valtakunnallisesti sosiaalityöntekijät ilman jokaiselle hyvinvointialueelle tehtävää tutkimuslupaprosessia. Aineistonkeruun tapahtumisen sosiaalisen median kanavan kautta arvioin lisäksi tukevan sitä, että saisin kerättyä analysoitavaksi tarvittavan määrän vastauksia sopivalta kohdejoukolta vastausaikana. Sosiaalisen median hyödyntäminen aineistonkeruussa on voinut vaikuttaa siihen, että vastauksia on tullut lastensuojelun sosiaalityöntekijöiltä, joille sosiaalisen median käyttö on tuttua - onhan kyselyn tavoittaminen vaatinut, että henkilökohtaisessa elämässä käyttää sosiaalisen median alustana Facebookia. Tämä tulee ottaa huomioon tutkimustulosten yleistettävyydessä koko tutkimusjoukkoon.

Pätevyys (validisuus) ja luotettavuus (reliabiliteetti) ajatellaan hyvän aineiston peruskriteereiksi (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tutkimuksen toteuttamisen näkökulmasta olen arvottanut sitä, että tutkimuskysymyksiin vastaaminen olisi nopeaa ja helppoa, jotta käytännön työtä tekeviltä sosiaalityöntekijöiltä tulisi vastauksia. Tämän vuoksi kyselyssä on monivalintakysymyksiä, vaikka tutkimuksessa ei ole ollut tarkoitus analysoida kvantitatiivisin menetelmin. Monivalintakysymysten tarkoitus tässä tutkimuksessa onkin ollut toimia virittävinä avoimiin vastauksiin, joissa on tutkimuskysymysten kannalta kysyty olennaisimpia asioita, eli sosiaalityöntekijöiden ajatuksia mahdollisuuksista sosiaalisen median käyttöön työvälineenä ja mikä työvälineen käyttöön motivoi. Kyselylomakkeen suunnittelun perustan muodostavat tutkimusasetelma, teoreettinen viitekehys ja keskeiset

käsitteet (Heikkilä 2014, 45). Lähestyin kyselylomakkeessa sosiaalisen median käyttöä julkisen sektorin lastensuojelun sosiaalityöntekijän työvälineenä kahden ryhmittelyn avulla – kyselylomakkeessa pyritään selvittämään sosiaalityöntekijöiden näkemyksiä mahdollisuuksista sekä motivaatiosta somen käyttöön työvälineenä. Aiemmassa tutkimuksessa on eroteltu työhön liittyvä sosiaalisen median käyttö muusta (*work- and social related use*) niiden erilaisten seurausten vuoksi (Wei ym. 2021, 55–56), ja koin myös tässä tutkimuksessa rajauksen työkäyttöön tarkoituksenmukaiseksi. Kyselylomake sisältää sekä monivalintakysymyksiä että avoimia kysymyksiä, joihin vastaaja kirjoittaa kysymyksenasettelun ohjaamana.

Huomioon tulee tässä lopputyössä tutkijan oman metodologisen tietämyksen lisäksi ottaa tutkimustehtävä ja ongelma sekä mahdolliset eettiset seikat (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006), ja nämä on hyvä tiedostaa koko tutkimusprosessin ajan. Tutkimuksen toteuttamisessa on tullut huomioida tutkijana oma positioni sekä tutkimuksen toteuttajana että sen kohderyhmänä. Koska omaan työhöni sosiaalityöntekijänä kuului tutkimuksen tekohetkellä sisällöntuotanto sosiaaliseen mediaan, oli mielessäni tiettyjä hypoteeseja tutkimuskohteesta. Oma taustani julkisen sektorin lastensuojelun sosiaalityöntekijänä on vaikuttanut esimerkiksi lopputyön aineistonkeruumuotoon eli kyselyn valintaan sekä sen sisällön laadintaan ja siinä olevien kysymysten muotoiluun sekä rajauksiin. Tutkimuseettisestä näkökulmasta arvioiden onkin tärkeä tutkimuksen konkreettisesti toteutuksessa tuoda ilmi tutkimuksessa tutkijan rooli tutkimusasetelmasta päätettäessä (vrt. Tuomi & Sarajärvi 2017, 20). Sosiaalisen konstruktionismin käsityksen mukaan ihmiset tavat hahmottaa todellisuutta ovat sosiaalisesti rakentuneita (Jokinen & Juhila 2002, 59). Julkisella sektorilla työskentelevänä sosiaalityöntekijänä edellä mainittuun viitaten en ole ulkopuolinen suhteessa tutkielman toteuttamiseen, ja pystyn mitä todennäköisimmin samaistumaan tutkittavien ajatuksiin ja niistä jalostuneihin vastauksiin. Tämä vaikuttaa myös aineiston analyysiin sekä johtopäätöksiin väistämättä. Aineiston analyysimenetelmänä on teoriaohjaava (Tuomi & Sarajärvi 2018) laadullinen sisällönanalyysi, ja tässä tutkimuksessa itseohjautuvuusteoriolla on ollut vaikutusta aineiston analyysiin, vaikka teoria ei suoraan ole ohjannut sen toteutusta. Tällaista päättelytapaa kutsutaan abduktiiviseksi päättelyksi (Tuomi & Sarajärvi 2022, 99). Laadullisen analysoinnin lisäksi aineistoa on osin raportoitu nykytilanteen kuvaamiseksi aineiston pohjalta. Tutkijan työkokemuksen sekä sosiaalityön maisteritutkinnon lisäksi opettajan pedagogiset opinnot sekä psykologian perusopinnot oppisisältöineen ovat

vaikuttaneet teoreettisen viitekehyksen muotoutumiseen sekä jatkona siihen, miten teoriaohjaava sisällönanalyysi on toteutettu aineiston analysointivaiheessa.

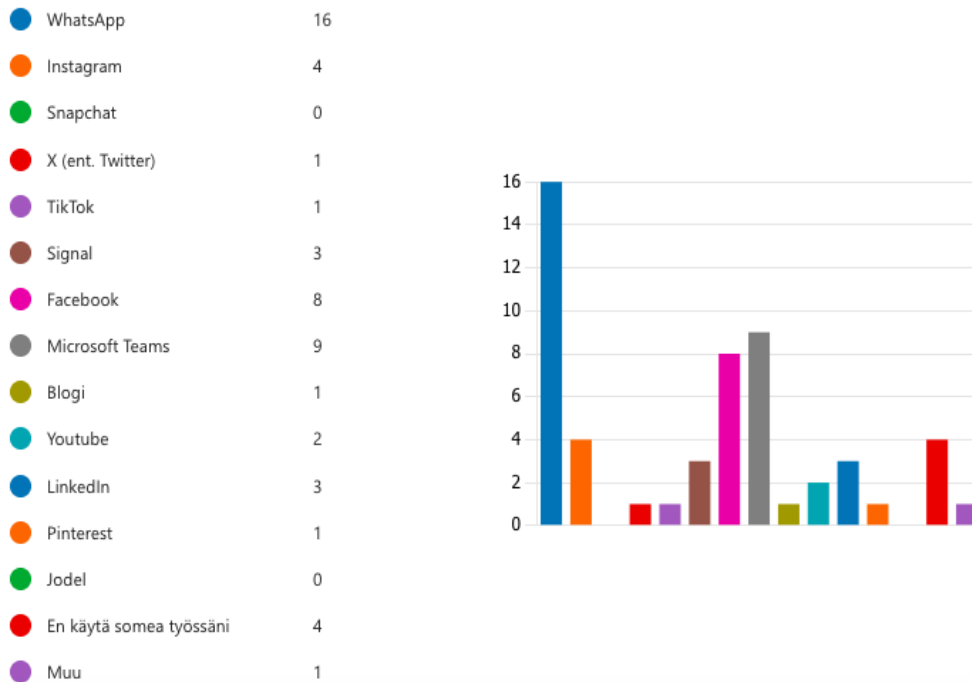
Lastensuojelun sosiaalityöntekijän työssä käytetyt sosiaaliset mediat

Kyselylomakkeeseen vastasi 24 julkisen sektorin lastensuojelun sosiaalityöntekijää, jotka työskentelevät alle 18-vuotiaiden kanssa. Hyvinvointialueista vastauksia tuli Etelä-Pohjanmaalta (1kpl), Helsingistä (4kpl), Keski-Suomesta (3kpl), Kymenlaaksosta (1kpl), Länsi-Uudeltamaalta (2kpl), Pirkanmaalta (2kpl), Pohjanmaalta (1kpl), Satakunnasta (1kpl), Vantaalta ja Keravalta (2kpl) sekä Varsinais-Suomesta (7kpl). Tutkimukseni kohdejoukon olin rajannut julkisen sektorin lastensuojelun sosiaalityöhön tietäen, että sosiaalialan järjestösektorilla mediavaikuttaminen on usein aktiivisempaa kuin julkishallinnossa (mm. Tiitinen 2018, 173). Vastajat työskentelivät sosiaalityöntekijöinä lastensuojelun avohuollossa (10kpl), lastensuojelun sijaishuollossa (5kpl), palvelutarpeen arvioinnin yksikössä (2kpl), sosiaali- ja kriisipäivystyksessä (2kpl), lastensuojelun päivystyksessä (1kpl), lapsiperheiden sosiaalityössä (1kpl), jälkihuollossa (1kpl), yhdenmetyssä avo- ja sijaishuollon sosiaalityössä (1kpl) sekä alaikäisenä maahan tulleiden sosiaalityössä (1kpl).

Kyselylomakkeeseen vastaajista 83 % (=20kpl) kertoi käyttävänsä sosiaalista mediaa osana julkisen sektorin lastensuojelun sosiaalityöntekijän työtä. Yksi kolmasosa (38 % =9kpl) vastaajista arvioi olevansa keskimääräistä parempi tai erittäin edistynyt sosiaalisen median käyttäjä, ja yhtä vastaajaa lukuun ottamatta loput eli yli puolet (58 % =14kpl) vastaajista arvioivat taitojensa olevan keskimääräiset. Aineistonkeruumenetelmän vuoksi tutkimukseen on väistämättä valikoitunut sosiaalityöntekijöitä, joilla sosiaalinen media ei ole täysin vieras, sillä vastaajaksi pääseminen edellytti Facebookin käyttöä. Vastauksista 17 % (=4kpl) tuli kuitenkin työntekijöiltä, jotka kertoivat, etteivät käytä työssään sosiaalista mediaa. Aineisto ei siis ole muodostunut vain sosiaalisen median "pioneereista", vaan edustettuna on myös sosiaalityöntekijöitä, joilla käyttökokemukset sosiaalisesta mediasta työvälineenä ovat vähäisempiä.

Lastensuojelun sosiaalityöntekijän työssä käytetyt sosiaaliset mediat on esitelty kuviossa 1. Kuviossa numerolla tarkoitetaan vastausten lukumäärää.

Kuvio 1 Lastensuojelutyössä käytetyt sosiaaliset mediat

Kyselylomakkeessa pyydettiin vastaajilta täydentämään monivalintaa eri sosiaalisista medioista sillä, miten vastaaja käyttää tai on käyttänyt somea lastensuojelun sosiaalityöntekijän työssä. Eniten käytettiin WhatsAppia, jota vastaajista 67 % (=16kpl) kertoi käyttävänsä työssään. WhatsAppin jälkeen eniten käytettyjä sosiaalisia medioita olivat Microsoft Teams ja Facebook, joita käytti ja 38 % (=9kpl) ja 33 % (=8kpl) vastaajista. Muita työssä nimettyjä someja olivat Instagram, Signal, LinkedIn, YouTube, X, TikTok, Blogi, Pinterest.

WhatsAppia vastaajat kertoivat käyttävänsä suorassa asiakastyössä, sekä alaikäisten asiakaslasten että lasten vanhempien kanssa viestittelyyn. Pikaviestinsovelluksen hyötyinä nähtiin helppous ja nopeus sekä se, että sovelluksen käyttö on ilmaista. WhatsAppissa kerrottiin myös lähetettävien kuvien asiakkaiden sekä työntekijän välillä käytännön työhön liittyen, esimerkiksi kuiteista, ja tämä nopeutti ja tehosti asioiden hoitoa. Vastaajista useampi toi kuitenkin esiin WhatsAppiin liittyen, että organisaatio on kieltänyt käytön.

WhatsAppia kaipaisin yhteydenpitoon asiakkaiden kanssa, mutta se ei ole organisaatiossamme sallittua. (1)
WhatsApp olisi hyvä työväline joustavan yhteydenpidon vuoksi, mutta työssä ei ole mahdollista käyttää sitä. (21)

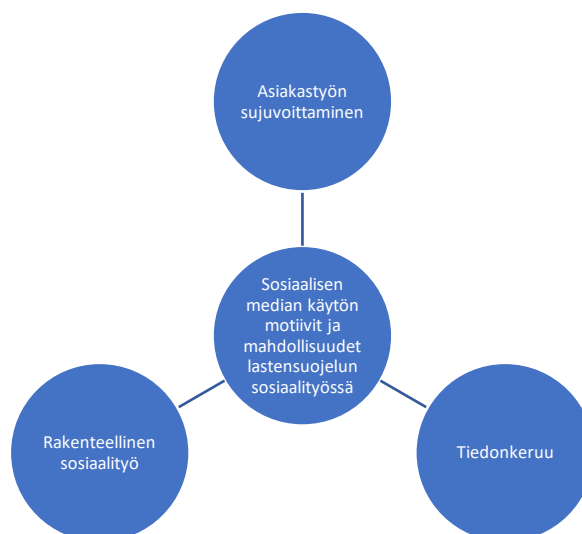
Seuraavaksi eniten käytetty sosiaalisen median sovellus oli Microsoft Teams, jota sosiaalityöntekijät kertoivat käyttävänsä sekä oman organisaation kollegojen sekä yhteistyökumppaneiden kanssa yhteydenpidossa sekä palaverien toteutuksessa lähes päivittäin. Teamsin kerrottiin tehostavan työtä esimerkiksi ajankäytön säästämällä. Facebook oli myös noin yhdellä kolmasosalla käytössä, Instagram ja LinkedIn alle kolmanneksella. Nuorten ja lasten suosimista sovelluksista Snapchatia harkittiin otettavaksi käyttöön. TikTokia työvälineenä kertoi käyttävänsä vain yksi sosiaalityöntekijä.

Ajattelen, että erityisesti nuoriin saa helpommin yhteyden somen kautta. Olen ajatellut tehdä työsnachat-tilinkin, jotta nuorilla olisi hyvin matala kynnyks ottaa/pitää yhteyttä. (11)

Sosiaalisen median käytön motiivit ja mahdollisuudet lastensuojelussa

Julkisen sektorin lastensuojelun sosiaalityöntekijät käyttivät monipuolisesti sosiaalista mediaa työssään, ja vaikka eivät olisi käyttäneet se ei ollut esteenä sille, ettei mahdollisuuksia ja motivaatiotekijöitä työvälineenä käytölle olisi tunnistettu. Vastauksista oli analyysin perusteella eroteltavissa kolme eri pääluokkaa, joihin sosiaalisen median käytön motiivit ja mahdollisuudet paikantuivat. Olen nimennyt nämä aineiston analyysin perusteella tässä tutkimuksessa **asiakastyön sujuvoittamiseksi, tiedonkeruiksi ja rakenteelliseksi sosiaalityöksi.**

Kuvio 2 Sosiaalisen median käytön motiivit ja mahdollisuudet

Lastensuojelussa työskentelevät sosiaalityöntekijät käyttivät sosiaalista mediaa **asiakastyön sujuvoittamiseksi**, esimerkiksi sosiaalisen median viestintäsovelluksia tavoittaakseen asiakaslapsen tai perheen vanhemman.

Nopeus, helpous, aikaan sitomattomuus motivoivat somen käyttöön. (9)
Asiakkaiden tavoittaminen; asiakkaat joita ei tavoita perinteisin keinoin. (12)

Sosiaalityöntekijää motivoi vuorovaikutustavan valinnassa asiakkaan etu, mutta myös oman työn sujuvoittaminen. Mishna ym. (2012, 280–281) mukaan asiakkaan ikä ja toivomukset (*preference*) vaikuttavat siihen, että sosiaalityöntekijät kommunikoivat asiakkaiden kanssa kasvokkaisen vuorovaikutuksen lisäksi viestein ja sähköpostilla. Näiden koetaan täydentävien fyysisiä kohtaamisia, ja myös Breyetten & Hillin (2015, 289) mukaan sosiaalityöntekijät kokevat sosiaalisen median kautta tapahtuvan viestimisen, mutta myös tekstiviestien ja sähköpostien käytön suoraan asiakkaan kanssa sujuvoittavan työn toteuttamista. Myös suomalaisessa sosiaalityön kontekstissa on ajateltu, että sähköinen vuorovaikutus täydentää kasvokkaisia kohtaamisia (Salmela & Mämmi-Laukka 2017, 164). Sosiaalisen median koettiin sujuvoittavan lastensuojelun sosiaalityöntekijän työntekoa, sillä sosiaalisen median myötä asiakastyön toteuttaminen ei ollut sidottu aikaan tai paikkaan, ja asiakkaan tavoitti sitä väylää pitkin, mitä asiakas on tottunut omassa arjessaan käyttämään.

Se motivoi, että somen avulla saa asiakkaat paremmin kiinni. Lapsille ja nuorille on helpompi olla yhteydessä omaan sosiaalityöntekijään somen kautta. Se on heille luonnollisempi väylä kuin tekstarit, puhelut tai mitkään kirjeet. (6)
Parempi tavoitettavuus puolin ja toisin kuin perinteisemmällä välineillä (16)

Aiempi kansainvälinen tutkimus (Mishna 2012; Breyette & Hill 2015; Sage & Sage 2016) osoittaa, että sosiaalisen median käyttöön lastensuojelun työvälineenä liittyy eettisiä kysymyksiä. Raja yksityisyyden ja formaaliuden suhteen, mutta myös ajan ja paikan suhteen voi olla sosiaalisen median myötä häilyvää, ja uudempana työvälineenä se herättää sosiaalityöntekijöissä kysymyksiä (Mishna 2021, 283). Ohjeistuksia ja säännöksiä sosiaalisen median käytölle lastensuojelussa esimerkiksi asiakastiedon keruun tapana kaivataan, ja sosiaalisen median käytöstä työvälineenä tulisi keskustella asiakkaan kanssa, jotta luottamussuhde ei kärsisi (Kvakic & Wærdahl 2022). Suomalaisen lastensuojelun

sosiaalityöntekijät toivat vastauksissaan eettisiä kysymyksiä enemmän esiin konkreettisen organisatoriset esteet, kuten tietoturvaohjeistukset sekä hyvinvointialueen omat viestinnän ohjeistukset, jotka estivät sosiaalityöntekijöitä käyttämästä sosiaalista mediaa asiakastyössä.

Helppo tapa tavoittaa nuoret. Mahdollisuuksia olisi paljon enemmän mitä organisaation tietoturvaohjeet antavat myöten. (8)

Kuten aiemmin on esitetty, vastaajista valtaosa oli sitä mieltä, että oma osaaminen sosiaalisen median käyttöön oli vähintään keskimääräinen tai sitä parempi, ellei jopa edistynyt. Lisäksi kysymyksenasettelu saattoi kohdentaa vastauksia käytäntöön, jolloin esimerkiksi sanoitettiin, että sosiaalisen median työvälineenä käyttöön olisi enemmän mahdollisuuksia, mitä resurssit antoivat myöden.

Mahdoton vastata edellä oleviin, sillä organisaatio yksiselitteisesti kieltää somen käytön asiakastyössä ja suhtautuminen kielteistä. Jos somea tehdään, niin lähinnä mainostusmielessä ja ehkä rekryajatuksin. (20)

Näen mahdollisuuksia monipuolistaa viestintää ja jakaa kiinnostavia sisältöjä. Mutta WhatsApp on nykytyössäni kielletty, eikä muuhun ole aikaa. (19)

Ryanin ja Desin mukaan (2000, 71) ihminen motivoituu luonnostaan kuitenkin vain toimintaan, johon hänellä on itsellään kiinnostus tai jolla on uutuuden viehätys tai esteettinen arvo. Teoriaa sovellettaessa käytäntöön tuleekin huomioida aiempi tutkimustulos siitä, että kaikki sosiaalityöntekijät eivät koe halukkuutta sosiaalisen median käyttöönottoon työvälineenä, koska se esimerkiksi vie aikaa muulta työltä (mm. Helynen 2017) Kyselyyn vastaajista kaikki muut paitsi neljä sosiaalityöntekijää kertoi käyttävänsä sosiaalista mediaa työvälineenä. Suurin osa sosiaalityöntekijöistä koki, että oman nimen ja kasvojen liittäminen työnantajaorganisaatioon sosiaalisen median vuoksi ei mahdollista tai motivoi sosiaalisen median käyttöä työvälineenä. Tämän lisäksi 33 % (=8kpl) sosiaalityöntekijöistä koki, että jonkin verran tai hyvin paljon motivaatioon vaikutti, ettei haluaisi käyttää sosiaalista mediaa työvälineenä työssään. Toisaalta vaikka itse sosiaalista mediaa ei työssä haluttu käyttää samat vastaajat pystyivät näkemään mahdollisuuksia sosiaalisella mediallyllä olisi lastensuojelutyössä.

En itse aktiivisesti halua käyttää somea varsinaisessa sosiaalityöntekijän työssä, mutta kannustan ja näen valtavasti potentiaalia tässä ja kannustan kaikkia halukkaita sitä tekemään. (14)

Useammissa vastauksissa tuli esiin, että sosiaalisen median käyttöä on rajattu, sillä työvälineenä sosiaalisen median käyttö on määritelty vain tietyille yksikön työntekijöille.

Aiemmin päivitin lasun somea, mutta vaihtaessani työpistettä jättäydyin pois sometiimistä. (5)

En saa käyttää somea asiakastyössä. Yksikössämme on somevastaavat, mutta somea ei päivitetä juurikaan ja alustoina lähinnä ig ja face. (17)

Sosiaalityöntekijät ovatkin erilaisia sen suhteen, mihin kiinnostuksen kohteet ja osaamien kohdentuvat. Mikäli halutaan kokeilla uutta työtapaa, tulisi avoimen keskustelun, vertaistuen ja epäonnistumisen olla mahdollista työyhteisössä (Helynen 2017,176). Työyhteisöön paikantuvien tekijöiden lisäksi pitää ottaa huomioon, että sosiaalityöntekijöiden lisäksi kaikki asiakkaat eivät halua käyttää sosiaalista mediaa osana lastensuojelun sosiaalityö. Asiakkailla ei pääasiassa ole mahdollisuutta rajata tavoitettavissa oloaan sosiaalityöntekijän tavoin sulkemalla puhelimensa, jolloin sosiaalinen media voi tuntua tunkeutuvan elämän kaikille alueille (Kvakic & Wærdahl 2024, 98). Sosiaalisen median käytöstä tuleekin sopia tapauskohtaisesti lastensuojelun asiakkaiden kanssa, ja tehdä selväksi myös se, miten toinen osapuoli on mahdollista tavoittaa, vaikka sosiaalinen media mahdollistaa periaatteessa yhteydenoton ympäri vuorokauden vuoden jokaisena päivänä.

Sosiaalista mediaa käytettiin vuorovaikutusvälineen lisäksi työvälineenä **tiedonkeruuseen**. Tiedonkeruu voidaan jakaa vielä alaryhmiin, joissa tietoa kerätään asiakkaaseen liittyen tai oman ammatillisen kasvun tukemiseksi. Asiakkaaseen liittyen vastauksissa kerrottiin, että sosiaalinen media mahdollisti konkreettisesti välineenä esimerkiksi hatkassa olevien nuorten olinpaikan selvittämistä. Sosiaalisen median kuvailtiin olevan väline, jolla lasten ja nuorten maailma avautui työntekijöille.

Sieltä myös pääsee osaksi ”nuorten maailmaa” jos seuraa trendejä tai ”käy kyläämässä”. Se auttaa siis tekemään työtä paremmin, saamaan kontaktin, samaistumaan (4)

Lietsalan ja Sirkkusen (2006, 161) mukaan yksilölähtöisinä motiivina sosiaalisen median käyttöön on itseilmaisuus. Itsensä ilmaisun tai –toteuttamisen sijaan sosiaalityöntekijät käyttivät vastauksissaan kuvauksia siitä, miten sosiaalisen median avulla on mahdollista paitsi päästä tiedon äärelle myös jakaa omaa osaamista, esimerkiksi Facebookin sosiaalityön uraverkosto-ryhmässä.

*Oman uran/työn/ammattillisuuden myötä (käytän) fb kollegoiden kanssa sekä linkedin (3)
-- Seuraan tilejä ammatillisen kasvuni tueksi. (11)*

Sosiaalisen median käyttö hyödyttää paitsi yksilötasolla, myös yhteisöön liittyvät motiiveja voi havaita; ne paikantuvat muun muassa tiedon ja taitojen jakamiseen sekä yhteisöjen oppimiseen (Lietsala 2006, 120). Sosiaalityöntekijöiden vastauksissa tuli ilmi, miten sosiaalinen media mahdollistaa ammatillisen ja kollegiaalisen tiedon tavoittamisen. Sosiaalinen media mahdollisti myös tiedonmuodostuksen suhteessa tärkeimpiin sidosryhmiin.

Seuraan monia ja hyvinkin erilaisia ammatillisia sosiaalialan some-tilejä eri kanavissa oman ammatillisen kasvuni tueksi. Seuraan sosiaalialan ammattilaisia etenkin Instagramissa ja TikTokissa. Tilien aihepiirit ja kanavien koko vaihtelevat laajasti. -- Sosiaalialan tilien lisäksi tykkään seurata myös esimerkiksi terveydenhuollon, poliisin, pelastuslaitoksen ja muiden viranomaisten ylläpitämiä tilejä. (14)

Sosiaalisen median työkäytön myötä osaamisen jakaminen työntekijöiden kesken toteutuu, ja sosiaalisen median avulla uusia ideoita myös oman organisaation ulkopuolelta saavutetaan (Helynen 2017, 176). Sosiaalisen median tutkimuksessa on havaittu, että aktiivinen käyttö eli muukin kuin vain sosiaalisen median seuraaminen, voi lisätä subjektiivista hyvinvointikokemusta. (Männikkö 2021, 400; Liu ym. 2016) Vastauksissa ilmeni, että sosiaalityöntekijät itse paitsi seurasivat, myös tuottivat sisältöä, ja sisältö nähtiin positiivisessa valossa.

*Ajattelen, että esim. lasun toimintaa esittelevät instatilit on hyviä (7)
Teen joka päivä päivityksiä lastensuojelun arjesta. (9)*

Sosiaalisen median sisällöntuotanto nähtiin konkreettisena keinona **rakenteelliselle sosiaalityölle**. Yksilökohtaisen sosiaalityön lisäksi rakenteellinen sosiaalityö on lakisääteinen sosiaalihuollon tehtävä (1301/2014 7 §), mistä huolimatta sitä on toistaiseksi toteutettu Suomessa varsin puutteellisesti (Liukko ym. 2022, 2). Sosiaalinen media mahdollistaakin uuden ympäristön myötä uudella tavalla, paitsi kaikkien kansalaisten vuorovaikutuksen vertaisten kanssa sekä omien kokemusten jakamisen (Nykänen ym. 2018, 209), myös sosiaalityön ammattilaisten mediavaikuttamisen.

-- Näen somen työvälinaana erityisen hyvänä tiedon välittämisen ja levittämisen kanavana ja etenkin TikTok, Snapchat ja Instagram tavoittaa käsittääkseni hyvin myös nuorempaa väestöä. Some-tilien kautta uskon myös, että asioista tulee helpommin lähestyttäviä ja tietynlaiset pelot tai tabut saattavat hälvetä ja asiat arkipäiväistyä. (14)

Lastensuojelun laatusuosituksissa (STM 2019, 30) esitetään, että työn resurssoinnissa on huomioitava suoran asiakastyön lisäksi sosiaalityöntekijän vastuulla olevat prosessinhoidolliset tehtävät, joita ovat muun muassa lastensuojelutarpeen selvitys, asiakassuunnitelmien päivittäminen, kiireellisen sijoituksen ja huostaanoton valmistelun sekä muut lastensuojelun viranomaisrooliin ja päätöksentekoon liittyvät tehtävät.) Sosiaalinen media nähtiin mahdollisuutena osallistua sosiaalityöstä kertovan paikkansapitävän tiedon lisäämiseen.

Somessa on asiakkaille paljon myös hyvää ja faktaperäistä tietoa, vaikka paljon myös harhaanjohtavaa ja väärää tietoa. Somessa on mahdollista murtaa lastensuojeluun liittyviä ennakkoluuloja, mutta toisaalta se myös ylläpitää niitä. (10)

Esimerkiksi köyhyyden sekä päihde- ja mielenterveysongelmien kasaantuminen ja niiden vaikutukset sosiaalityön asiakkaiden elämiin ovat jokapäiväisiä. Mikäli systemaattiseen mediavaikuttamiseen ei osallistuta vaikutetaan sosiaalipalvelujen tarvitsijoihin siten, ettei heidän tilannettansa rakenteellisen sosiaalityön keinoin helpoteta. Vaikuttamatta jättäminen on toisin sanoen myös vaikuttamista, kun kyseessä on viranomaisten viestinnän puute. Puutteellinen viestintä tai hiljaisuuden kulttuuri ei kuitenkaan ole vain sosiaalityön ongelma, vaan ilmiö koskee koko julkista sektoria - instituutioiden käytännöistä kertominen ja yleinen viestintä näyttäyty puuttuvana. (Tiitinen 2018, 178–179).

Kannasoja ym. (2022, 49) esittää, että mikäli sosiaalityö itse ei avaa työnsä sisältöä, tavoitteita ja toimintatapoja eivät mielikuvat sosiaalityöhön liittyen vain esimerkiksi köyhänapuna tai huostaanottoviranomaisena tule muuttumaan. Sosiaalityöntekijöiden sisäistä motivaatiota uuden työväliseen käyttöönottoon voi herättää rakenteellisen sosiaalityön toteuttamistapa ja mahdollisuus osallistua tiedonvälittämiseen siellä, missä asiakkaat itse ovat. Sosiaalinen media nähtiin myös mahdollisuutena tuoda esiin lastensuojelua moniäänisemmin.

Olen sosiaaliviranomaisena kaiken kansan seassa ja voi lisätä tietoa lastensuojelutyöstä. Toivon voivani hälventää lastensuojelun yllä vellovaa häpeää. Haluan tuoda työn valoisia puolia esiin, sillä epäkohtapuhetta on jo varsin paljon. (22)

Johtopäätökset ja pohdinta

Lastensuojelun erikoistumisopintojen lopputyön aihe on valikoitunut käytännön työssä kohtaamieni asiakastilanteiden pohjalta, jolloin olen miettinyt, miksi sosiaalista mediaa, esimerkiksi pikaviestinpalveluita, ei julkisen sektorin sosiaalityössä käytetä suorassa asiakastyössä. Kirjallisessa viestimisessä asiakkaille ja yhteistyökumppaneilla on tavattu käyttää sähköposteja ja tekstiviestejä, koska oman kokemuksen mukaan sosiaalisen median sovelluksia on työnantajaorganisaation ohjeistuksilla tietoturvasyihin perustuen rajattu asiakastyön ulkopuolelle. Konkreettisesti sosiaalisen median sovelluksia on poistettu työväliseen käytettävistä laitteista tai niiden asentaminen on estetty. Hyvinvointialueilla on myös käytäntöjä, joissa osoitetaan sosiaalisen median työkäyttö ja sosiaalisen median sisällöntuotanto viestinnän henkilöstölle tai muulle työpaikan tietyille henkilöille. Erikoistumisopintojen lopputyön laajuuden vuoksi tämä tutkimus toimii keskustelunavauksena jatkotutkimukselle aiheesta lastensuojelun sosiaalityön kentällä. Sisällöllisen analysoinnin lisäksi aineistoa on puhtaasti raportoitu nykytilanteen kuvaamiseksi.

Julkisen sektorin lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden vastausten analysoinnin perusteella sosiaalisen median käytön motiivit sekä mahdollisuudet linkittyivät vahvasti toisiinsa, ja niiden välillä löytyi paljon yhteneväisyyksiä. Sosiaalisen median käytölle oli löydettävissä kolme pääluokkaa, jotka olivat **asiakastyön sujuvoittaminen, tiedon kerääminen ja rakenteellinen sosiaalityö**. Sosiaalisen median mahdollisuudet lastensuojelun

sosiaalityöntekijöiden mielestä paikantuivat suoraan asiakastyöhön, sillä sosiaalinen media tarjoaa asiakaslähtöisen tavan olla vuorovaikutuksessa. Tiedonkeruuta toteutettiin sosiaalisen median avulla asiakkaiden kokemusmaailmasta mutta myös omasta professiosta ja tärkeimmistä sidosryhmistä esimerkiksi seuraamalla sisällöntuottajia sosiaalisessa mediassa. Rakenteellisena sosiaalityönä nähtiin lastensuojelutyön tiedontuotantoon osallistuminen sosiaalisen median alustoilla, joissa myös asiakkaat olivat. Sosiaalisen median käytön motiiveina voidaan nähdä asiakkaiden saavutettavuuden lisäksi omien taitojen kehittäminen, eri tiedonlähteiden ja -muotojen hyödyntäminen asiakastyön toteuttamisessa, ajansäästö ja tehokkuus sekä lastensuojelun julkisuuskuvan muodostumiseen osallistuminen. Suurimmiksi esteiksi sosiaalisen median työvälineenä hyödyntämiseen voi tulkita organisatoriset tekijät, joita olivat rajaavat ohjeistukset, liian vähäinen työaika sekä resurssointi ja puutteellinen koulutus aiheesta. Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden mukaan useammalla hyvinvointialueella on olemassa sisäisiä tietoturvaohjeistuksia, jotka käytännössä estävät sosiaalisen median käytön työvälineenä. Aineiston analyysin perusteella ei voida vetää suoraa johtopäätöksiä, että kaikilla hyvinvointialueilla tällaisia ohjeistuksia ei ole, mutta sosiaalityöntekijöiden vastausten perusteella saa sellaisen vaikutelman, koska suorassa asiakastyössä hyödynnetään esimerkiksi WhatsAppia. Herääkin kysymys siitä, mihin mahdollisesti valtakunnallisesti toisistaan eroavat ohjeistukset perustuvat, sillä tietoturvaan liittyvät tekijät lienevät kaikille julkisen sektorin työntekijöille samanlaista. Tietosuojan näkökulmasta riskien tunnistaminen ja ongelmakohtien välttäminen etukäteen on tärkeää, mutta näitä tulisi myös punnita suhteessa hyötyyn, jota sosiaalisen median käyttö lastensuojelun sosiaalityössä tuottaa. Vaikka lastensuojelun sosiaalityö on poissa sosiaalisesta mediasta ovat asiakkaat silti siellä. Lisäksi mikäli sosiaalityöntekijä ja lastensuojelun asiakas eivät tavoita toisiaan perinteisillä työmenetelmillä voi olla syytä tunnustaa, ettei tapa ole tarkoituksenmukaista. Sosiaalisen median käyttö työvälineenä voisi tarjota yhden vaihtoehdon vuorovaikutukseen, joka tukee sekä asiakkaan että työntekijän etua. Tutkimuksen aineiston perusteella ei voi tehdä johtopäätöksiä siitä miten iso osa julkisen sektorin lastensuojelun sosiaalityöntekijöistä käyttää sosiaalista mediaa työvälineenä lastensuojelutyössä. Sosiaalityöntekijöiden vastauksia analysoimalla on kuitenkin tuotettu ajankohtaista ja konkreettista tietoa siitä, miten sosiaalista mediaa jo käytetään osana sosiaalityöntekijän työtä, millaisia mahdollisuuksia lastensuojelun sosiaalityöhön sosiaalinen media tarjoaa ja mikä motivoi yksittäistä työntekijää uuteen tapaan työskennellä. Sosiaalisen median työkäyttöön lastensuojelussa on olemassa oppaita (esim. Hurskainen ym. 2023). Yhdistämällä aiemmin

tuotettu materiaali esimerkiksi tässä tutkimuksessa esitettyihin hyviin käytäntöihin myös niissä työyhteisöissä, joissa sosiaalisen median työkäyttö on vieraampaa, pääsee halutessaan alkuun.

Sosiaalisen median työvälineenä käytölle tulee löytää motiivi ja työntekijän tulee pohtia, mitä lisäarvoa se tuo omaan työhön. Ryanin & Desin mukaan sosiaalisella ympäristöllä voidaan tukea tai estää yksilön sisäisen motivoitumisen kasvua, vaikkakin ulkoinen motivointi ei aina ole tarpeen - ihminen toimivana olentona motivoituu luonnostaan toimintaan, johon itsellä on kiinnostus tai mikäli toimintaa liittyy uutuuden viehätys tai esteettistä arvoa. (Ryan & Deci 2000, 71.) THL:n rakenteellisen sosiaalityön katsauksen työpaperin (Kivipelto 2021, 15) mukaan lastensuojelussa aliresurssointi sekä rakenteellisen sosiaalityön ymmärtäminen kapea-alaisesti estivät sen toteuttamista. Tiitisen (2018) mukaan mediavaikuttamisen esteiksi sosiaalityöntekijöiden nimesivät muun muassa puutteelliset mediataidot, joita koulutuksessa ei opetettu, sekä työntekijöiden pelon ja vierastamisen sen suhteen, että tapa toteuttaa vaikuttamistyötä on uusi ja vieras. Tutkimuksen mukaan sosiaalisen median tarjoamien mahdollisuuksien tunnistaminen ja nimeäminen ei ole haastavaa sosiaalityöntekijöille. Alaikäisten asiakkaiden kanssa työskentelyssä sosiaalinen media tarjoaa tavan olla luontevasti vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa, mutta samalla sosiaalisen median sovelluksista kerätään tietoa maailmasta, jossa lapset ja nuoret elävät. Tietoa saadaan myös kollegoilta aikaan ja paikkaan riippumattomasti sosiaalisen median sisältöjä seuraamalla. Sosiaalisen median alustat tehostavat työntekoa, kun asioita voidaan hoitaa myös etäyhteyksin, kun asia ei vaadi fyysistä läsnäoloa. Sosiaalityöntekijät tekevät yksilötason työtä ja sosiaalisen median hyötäjä nähdään asiakkaan kanssa kommunikoimisessa, mutta myös rakenteellisen sosiaalityön toteuttamisen tapana. Lastensuojelulla on imago, jota myös ajankohtaisesti valtamedian pääasiassa negatiivinen uutisointi tukee. Viestintä vaatisi moniäänisyyttä siten, että ongelmia yritetään lähestyä ratkaisukeskeisesti eikä epäkohtia vaimentaen. Lastensuojelun sosiaalityön tulisi itse olla osallisena myös julkiseen keskusteluun disinformaation vähentämiseksi sekä myös positiivissävyyteisen sisällön esiintuomiseksi ja lisäämiseksi. Mikäli lastensuojelun sosiaalityö ei käyty tilaisuutta oman työnsä sisällöstä kertomisesta ottaa joku muu paikan perinteisen median lisäksi alustoilla, joita asiakaskunta käyttää. Lastensuojelun stigman vähentämiseksi ja saavutettavuuden lisäämiseksi tulisi erityisesti alaikäisiä asiakkaita pystyä tosiallisesti osallistamaan myös muuten kuin aikuis- ja organisaatiolähtöisesti. Vaikea on keksiä, mikä olisi helpompi, nopeampi, aikaan ja paikkaan sitoutumaton ja ilmainen tapa,

jossa lapset ja nuoret voi tavoittaa, kuin sosiaalinen media. Mahdollisuus olisi myös ottaa oppia siitä, miten sosiaalista mediaa on jo hyödynnetty onnistuneesti rakenteellisessa sosiaalityössä lasten ja nuorten kanssa. Pelastakaa Lapset ry:n Digitaalinen sosiaalityö lasten ja nuorten tukena -hankkeessa vuosina 2019–2021 on toteutettu Instagramissa ”*Kysy lastensuojelusta*” -palvelua. Käytännössä lapset ja nuoret pystyivät lähettämään nimettömänä kysymyksiä aiheesta sovelluksessa, ja palvelumuotoilun avulla hankkeessa kehitettiin palvelua yhdessä kohderyhmän, eli alaikäisten lasten, kanssa. Toisena esimerkkinä TikTok-sossut ja eduskunnan oikeusasiamies ovat tehneet yhteistyötä luomalla sisältöä lastensuojelulain soveltamisesta alaikäisillä käytössä olevalle sosiaalisen median alustalle käyttämällä kieltä, joka on lapsille ja nuorille ymmärrettävää. Julkisen sektorin työnantajaorganisaatiot voisivat tukea lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden työtä paitsi riittäväillä resursseilla myös sosiaaliseen mediaan liittyvän koulutuksen järjestämisellä, kuten kaikkiin uusiin työvälaineisiin liittyen voi ajatella olevan tarpeen. Itseohjautuvuusteoriaa sovellettaessa lastensuojelun sosiaalityöntekijän motivoitumiseen uuden työtavan käyttöönottoon tulee työntekijässä herätä sisäinen motivaatio muutokseen. Ympäristötekijät tulee väistämättä huomioida joko muutosta tukevin tai rajoittavin tekijöinä - työntekijän oma innostus kehittää omaa työtä ei kanna, mikäli organisaation tasolta lupaa ei ole.

Hyvät käytännöt syntyvät sosiaalityötä toteuttaessa, ja kun työntekijöiden sisäinen motivaatio on korkealla, he ovat luovempia sekä toisaalta valmiimpia jakamaan tietämystään sekä osaamistaan (Martela & Kostamo 2018, 61–62; Stenius ym. 2016). Hyvien käytäntöjen yleistämiseen ei kuitenkaan ole oikotietä. Hyvät käytännöt luodaan todellisissa toimintaympäristöissä hyödyntäen omaa ja toisten kokemuksia sekä tutkimustietoa. (Arnkil & Seikkula 2005, 73–74). Hyvinvointialueiden taloudellisesti haastavassa tilanteessa myös lastensuojelun sosiaalityön toteuttamiseen vaikuttavat leikkauspaineet. Edellä mainittu on ristiriidassa sen kanssa, mitä edellä on esitetty siitä, miten sosiaalityöntekijät ovat halukkaita kokeilemaan uutta, ja tämä vaatii työaikaa. Lastensuojelun sosiaalityö on kärsinyt kroonisesta työntekijäpuutteesta jo vuosia, ja vaikka tilannetta on pyritty parantamaan esimerkiksi sosiaalityöntekijöiden kelpoisuusehtoja muokkaamalla sekä palkkauksen kehittämisellä on työoloissa vielä parannettavaa. Moraalinen ahdinko (Mänttari-van der Kuip 2020; Fourie 2015; Brend 2020) tutkimusten mukaan altistaa työuupumukselle ja saa lopulta useat sosiaalityöntekijät vaihtamaan alaa (Mänttari-van der Kuip 2023; Mänttari, Brend & Huhtala 2024), joka luonnollisesti on menetys, kun kokeneet työntekijät vievät toimivat käytännöt mukanaan. Arnkil & Seikkulan (2005, 63) mukaan koeasetelmista saaduista

tuloksista usein ajatellaan, että ne voidaan implementoida käytäntöön, eli toistaa sellaisenaan. Tällaisessa ajatus on, että tutkimus tuottaa informaatiota, joka viedään käytännön työhön, jossa yleistyy tulokselliseksi todettu käytäntö. Lastensuojelun sosiaalityön tutkimuksissa koeasetelmat ovat harvinaisia, ja tutkimustulosten implemointiin käytäntöön tuleekin kiinnittää erityistä huomiota. Implementaation toteutuminen tämän tutkimuksen osalta voidaan ajatella edellyttävän sisäisen motivaation herättämistä ja sitä, että lastensuojelun sosiaalityöntekijät näkisivät sosiaalisessa mediassa enemmän mahdollisuuksia eivätkä omaan työhön liittyen vieraana tai uhkaavana toimintana. (Arnkil & Seikkula, 2005, 64; Deci & Ryan 2000). Tutkimustyön sekä arjen irrallisuus toisistaan nähdään sosiaalityön käytännössä haasteena, ja se herättää myös työntekijöissä erilaisia tunnereaktioita. Moni asia, joka tuodaan ulkoapäin omaan työhön kehittämiskohteena, saattaa tuntua epärelevantilta tai lisätyöltä. Lastensuojelun sosiaalityön tutkimuksessa tulisi satsata resursseja sinne, missä työtä tehdään. Suomalaisen lastensuojelun sosiaalityön jatkotutkimuksen aiheesta toivoisin tapahtuvan julkisen sektorin lastensuojelun käytännönäytössä ja sekä sosiaalityöntekijöiden että asiakkaiden itsensä kanssa. Lastensuojelun sosiaalityön sisältä tuotetut kehittämissideat, ja myös lastensuojelun sosiaalityön profession tutkimustulokset, ovat eriäviä muiden toimijoiden intressien kanssa siitä, että tuloksia tulisi saada nopeasti. Lisäksi asiakkailla, sosiaalitoimen työntekijöille, julkisen sektorin hallinnolla ja tutkijoilla on omanlaisensa käsitykset siitä, mitkä ovat eettisesti laadukkaan lastensuojelun sosiaalityön kriteerit ja miten näitä käytännössä toteutettaisiin. Haasteena on myös sosiaalityön profesioasema ja interventioiden vaikuttavuustutkimus. Tieteellisesti validoidut teoriapohjaiset interventiot lisäävät sosiaalityön valtaa toimijana muuttaa sosiaalisia järjestelmiä ja auttaa asiakasryhmiä saavuttamaan toivottuja tuloksia (Forte 2014, 39), mutta suomalaista lastensuojelun sosiaalityön tutkimusta ei tehdä riittävän oikea-aikaisesti ja toisaalta tutkimustuloksia ei hyödynnetä käytännönäytön päätöksenteossa. Voidaan myös kysyä kenen tarpeista tutkimusta tehdään ja tietoa määritellään (Fook 2003, 128). Trevithick (2007, 1232) esittää, että yksi keino tiedon hyödynnettävyyden lisäämiseksi olisi, että asiakastyötä tekevät työntekijät tuottaisivat tutkimustietoa ja niin, että se kuuluisi heidän työnkuvaansa. Muurisen (2019) mukaan on todettu, että sosiaalityön kiireinen arki ei ole este kokeiluille, ja ne ovat mahdollisuuksia analysoida sekä kehittää omaa työtä. Aiempaan tutkimukseen tukeutuen myös tämän erikoistumisopinnoihin liittyvän lopputyön tutkimusprosessin perusteella voi nähdä tällaisella tavalla mahdollisuuksia. Sosiaalityön käytäntö hyötyisi työssä toteutettujen kokeilujen lisäksi luontevammasta suhteesta tieteelliseen tutkimusentekoon. Yhteinen tiedonluomiskulttuuri sosiaalityön opiskeluun,

opetukseen, tutkimukseen ja ammattikäytäntöihin tarvitsee rakenteita tuekseen (Karvinen-Niinikoski 2005, 92). Rakenteet eivät muodostu itsestään, mutta yksittäisenä sosiaalityöntekijänä koen osallistuneeni rakentamiseen käytännön asiakastyöstä nousevan kehittämistarpeen tieteellisellä tarkastelulla. Urakan valmiiksi saattamiseksi julkisen sektorin on osaltaan mahdollista hyödyntää tuloksia oman päätöksentekonsa tukena.

Kirjallisuus

Amberla, Anna-Liisa (2019) Sosiaalinen media sosiaalityön välineenä.

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/301054/Amberla_Ann- Viitattu (30.11.2023)

Arnkil, Tom Erik & Seikkula, Jaakko (2005): Tuomariksi houkuteltu tiede. s. 63–64, 73–74

Aula Research (2018): Kyselytutkimus sosiaalialan työntekijöiden parissa, Tulosesitys - Pelastakaa Lapset 9.10.2018. (Viitattu 29.12.2023)

<https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/pelastakaaalapset/main/2019/01/10131729/Tulosesitys.pdf>. (Viitattu 8.2.2024)

Demircioglu, Mehmet Akif (2018): Examining the Effects of Social Media Use on Job Satisfaction in the Australian Public Service: Testing Self-Determination Theory <https://www.tandfonline.com.libproxy.tuni.fi/doi/pdf/10.1080/15309576.2017.1400991?needAccess=true> (Viitattu 15.4.2024)

ebrand Group Oy (2019): SoMe ja Nuoret 2019 – katsaus nuorten sosiaalisen median käytöstä. Tiivistelmä. <https://wordpress.ebrand.fi/somejanuoret2019/tiivistelma/> Viitattu 6.4.2024

Fiorentino, Vera & Romakkaniemi, Marjo & Harrikari, Timo & Saraniemi, Sanna & Tiitinen, Laura (2023): Towards digitally mediated social work—the impact of the COVID-19 pandemic on encountering clients in social work. (Viitattu 30.3.2024)

<https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/14733250221075603>

Fook, Jaan (2003:) Critical Social Work. The current issues. *Qualitative Social Work*. s. 128

Forte, James (2014): An Introduction to Using Theory in Social Work Practice s. 4-8, 36, 38, 39

Harrikari, Timo & Romakkaniemi, Marjo & Tiitinen, Laura & Ovaskainen, Sanna (2021):

Pandemic and social work: Exploring Finnish social workers' experiences through a SWOT analysis. <https://academic.oup.com/bjsw/article/51/5/1644/6199123> Viitattu 30.3.2024

Heikkilä, Tarja (2014): Tilastollinen tutkimus. s. 45

Heino, Eveliina (2016): Ymmärrystä ja tukea – kohtaamattomuutta ja vääryyttä. Venäläistaustaisten perheiden institutionaalisen luottamuksen ja epäluottamuksen rakentuminen suomalaisia peruspalveluita kohtaan. s. 135

Heino, Eveliina, & Veistilä, Minna & Lamponen, Tuuli (2023): Changes to assessments of child well-being brought about by the COVID-19 pandemic– Finnish family services and child welfare services supervisors' perspective. *European Journal of Social Work*. s. 11–13, 14

Helynen, Minna (2017): Sosiaalityö verhojen takaa someen – 7 somemyyttiä murrettavaksi teoksessa *Sosiaalityö digitalisaatiossa* (toim. Mari Kivistö & Kirsi Päykkönen) s. 170, 176

Jaakola, Anne-Mari (2020): Lapsen tilanteen arviointi lastensuojelun sosiaalityössä s. 140, 141

Juhila, Kirsi (2018): Aika, paikka ja sosiaalityö s. 190

Karvinen-Niinikoski, Synnöve (2005): Sosiaalityön opetus, tutkimus ja kehittyvä asiantuntijuus teoksessa *Sosiaalityön käytäntötutkimus* (toim. Satka, Mirja & Karvinen-Niinikoski, Synnöve & Nylund, Marianne & Hoikkala, Susanna) s. 92

Kilpeläinen, Arja & Sankala, Jukka (2010): e-Osaaminen sosiaalityön asiantuntijuutta rakentamassa teoksessa *Sosiaalityö, tieto ja teknologia* (toim. Anneli Pohjola, Aino Kääriäinen ja Sirpa Kuusisto-Niemi) s. 276, 283, 287

Kohvakka, Rauli & Saarenmaa Kaisa (2021): Median merkitys on kasvanut pandemian aikana – monet ikäihmiset ovat ottaneet melkoisen digiloikan
<https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2021/median-merkitys-on-kasvanut-pandemian-aikana-monet-ikaihmiset-ovat-ottaneet-melkoisen-digiloikan/> (Viitattu 29.3.2024)

Kotiranta, Tuija & Virkki, Tuija (2011): Toimijuus ja sosiaalisen toiminnan teoria teoksessa *Sosiaalisen toiminnan perusta Gaudeamus* (toim. Kotiranta, Tuija & Niemi, Petteri & Haaki, Raili) s. 121–122

Lamponen, Tuuli (2022): Kiireellisen sijoituksen päätöksenteko lastensuojelun sosiaalityöntekijän työnä s. 39–40

Lietsala, Kari & Sirkkunen, Esa (2008): Social media. Introduction to the tools and processes of participatory economy. s. 13, 18, 120, 161-163

Liu, Dong & Ainsworth, Sarah E. & Baumeister, Roy F. (2016): A meta-analysis of social networking online and social capital. *Review of General Psychology* 20 (4), 369–391.
<https://doi.org/10.1037/gpr0000091> (Viitattu 18.4.2024)

Martela, Frank & Tuukka Kostamo (2017): Adaptive self-organizing: The necessity of intrinsic motivation and self-determination. In *Knowledge Management and Complexity*.

Mishna, Faye & Bogo, Marion & Root, Jennifer & Sawyer, Jami-Leigh & Houry-Kassabri, Mona (2012): “It just crept in”: The Digital Age and Implications for Social Work Practice s. 283

Mänttari-van der Kuip (2022): Palvelujärjestelmään liittyvät rakenteelliset haasteet ja työntekijöiden toimintamahdollisuudet julkisen sektorin lastensuojelutyössä s. 27, 33
<https://journal.fi/janus/article/view/107864/68049> (Viitattu 15.4.2023)

Niemi, Petteri & Kotiranta, Tuija & Haaki, Raili (2011): Sosiaalinen muutos, monimuotoisuus ja tutkimus teoksessa *Sosiaalisen toiminnan perusta Gaudeamus* (toim. Kotiranta, Tuija & Niemi, Petteri & Haaki, Raili) s. 7–8

Niemelä, Pauli (2009): Ihmisen toiminnallisuus ja hyvinvointi sosiaalityön teoreettisen ymmärryksen perustana teoksessa *Sosiaalityö ja teoria* (toim. Mäntysaari, Mikko, Pohjola, Anneli, Pösö, Tarja) s. 183, 225, 231

Nykänen, Hanna & Salmela, Mirva & Mämmi-Laukka, Leena (2017): Kuinka voin auttaa? – Kokemuksia sosiaalityössä hyödynnettävistä digipalveluista teoksessa *Sosiaalityö digitalisaatiossa* (toim. Mari Kivistö & Kirsi Pääkkönen) s. 164

Malja, Marjo & Puustinen-Korhonen, Aila & Petrelius, Päivi & Eriksson, Pia (2019): Lastensuojelu laatusuositus. s. 30 *Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:8*
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/161862> (Viitattu 17.4.2024)

Martela, Frank & Ryan, Richard M. (2016): The Benefits of Benevolence: Basic Psychological Needs, Beneficence, and the Enhancement of Well-Being

Martela, Frank & Reikki (2018) Autonomy, competence, relatedness, and beneficence: A multicultural comparison of the four pathways to meaningful work.
<https://psycnet.apa.org/record/2018-35321-001> (Viitattu 15.4.2024)

McDermott, Fiona (2020): Demonstrating Social Work Expertise: Social Work Research from the Field <https://doi.org/10.1080/0312407X.2020.1795978> (Viitattu 4.4.2024)

Muurinen Heidi (2019): Pragmatismi ja kokeileva lähestymistapa sosiaalityön tiedonmuodostuksessa

Mönkkönen, Kaarina (2018): Vuorovaikutus asiakastyössä s. 11

Männikkö Niko (2021): Sosiaalinen media itsensä ilmaisun, sosiaalisen pääoman ja hyvinvointivaikutusten välittäjänä s. 389, 399 <https://journal.fi/janus/article/view/110631/66259> (Viitattu 23.2.2024)

Oinonen, Marjo (2016): Työnsä vuoksi vainotut - Lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kokemuksia vainotuksi tulemisesta ja siitä selviämisestä

Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna (2006) KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3.html> (Viitattu 13.6.2024)

Sage, Todd Edward & Sage, Melanie (2016): Social Media Use in Child Welfare Practice. *Advances in social work*, 2016–04, Vol.17 (1), s. 105–106

Salmela, Mirva & Mämmi-Laukka, Leena (2017): teoksessa Sosiaalityö digitalisaatiossa (toim. Kivistö, Mari & Pääkkönen, Kirsi) s. 166

Pekkarinen, Elina (2016): Toivottu, kiistelty ja torjuttu: Lastensuojelun avohuolto huostaanottoasiakirjoissa teoksessa Huostaanotto - Lastensuojelun vaativin tehtävä (toim. Enroos, Rosi & Heino, Tarja & Pösö, Tarja)

Sipilä, Anita (2011): Sosiaalityön asiantuntijuuden ulottuvuudet - Tiedot, taidot ja etiikka työntekijöiden näkökulmasta kunnallisessa sosiaalityössä. s. 144–145

Sipilä, Jorma (1996): Sosiaalityön jäljillä s. 161

Soini, Sonja & Hurskainen, Juuli (2017): Sosiaalinen media lastensuojelutyössä teoksessa Tutkiva sosiaalityö 2017. <https://talentia.e-julkaisu.com/2017/tutkivasosiaalityo2017/#page=3> s. 78 (Viitattu 18.4.2024)

Tiitinen, Laura (2018): Sosiaalialan mediavaikuttaminen hiljaisuuden kulttuurin murtajana? s. 173, 178, 179

Trevithick, Pamela (2008): Revisiting the Knowledge Base of Social Work: A Framework for Practice. *British Journal of Social Work* 38, s. 1232

Tuomainen, Satu. (2018): Sosiaalinen media rakenteellisen sosiaalityön välineenä. https://erepo.uef.fi/bitstream/handle/123456789/18878/urn_nbn_fi_uef-20180109.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Viitattu 18.4.2024)

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2022): Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. s. 99

Stenius, Minna & Hankonen, Nelli & Rajava, Niklas & Haukkala, Ari (2016): Why share expertise? A closer look at the quality of motivation to share or withhold knowledge.

Talentia työelämäbarometri 2024 https://www.talentia.fi/wp-content/uploads/2024/02/332400282_talentia_tyoolobarometri_esitys_sn.pdf (Viitattu 22.2.2024)

Ryan, Richard M. & Deci, Edward L. (2000): Self-Determination Theory and the Facilitation of Intrinsic Motivation, Social development and well-Being. *American Psychologist* 1, s. 68–78. https://selfdeterminationtheory.org/SDT/documents/2000_RyanDeci_SDT.pdf (Viitattu 8.2.2024)

Ryan, Richard M. & Deci, Edward L. (2017): Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellnes.

Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö. Viiteajankohta: 2023. ISSN=2341–8699. Helsinki: Tilastokeskus <https://www.stat.fi/julkaisu/cl82zlhpnku8k0busedwttpo9> (Viitattu 29.3.2024)

Wei, Shaobo & Chen, Xiayu & Liu, Chunli (2020): What motivates employees to use social media at work? A perspective of self-determination theory s. 55-56 <https://www-emerald.com.libproxy.tuni.fi/insight/content/doi/10.1108/IMDS-06-2020-0322/full/pdf> (Viitattu 15.4.2024)

Liitteet

Liite 1 Saate julkaisuun Facebook-ryhmässä "Sosiaalityön uraverkosto"

TUTKIMUS: **Sosiaalinen media lastensuojelun sosiaalityöntekijän työvälineenä**

Lastensuojelun sosiaalityöntekijä! Osallistu erikoistumisopintojen lopputyön aineistonkeruuseen vastaamalla kyselyyn sosiaalisen median (esim. WhatsApp, Instagram, X= ent. Twitter) käytöstä työvälineenä.

Erikoissosiaalityöntekijäkoulutuksen (lapsi-, nuoriso- ja perhesosiaalityön erikoisala) lopputyöni tarkoituksena on selvittää mitä eri sosiaalisia medioita lasten ja nuorten kanssa työskentelevät julkisen sektorin lastensuojelun sosiaalityöntekijät käyttävät työssään. Vastauksia analysoimalla on tarkoitus kartoittaa lisäksi sosiaalityöntekijöiden ajatuksia siitä, mitkä tekijät mahdollistavat somen käyttöä sekä mitkä tekijät tukevat sosiaalityöntekijän motivaatiota sosiaalisen median käyttöön työvälineenä.

Vastauksia kyselyyn toivon lastensuojelun sosiaalityöntekijöiltä, jotka työskentelevät julkisella sektorilla alaikäisten (alle 18 v.) kanssa.

Linkki kyselyyn: <https://forms.office.com/e/U1dvEdTmSg>

Kyselyyn voi vastata aikavälillä 11.3.-25.3.2024. Kyselylomake sisältää monivalintaa sekä avoimia vastauksia. Vastaaminen kestää 5–10 minuuttia. Kyselyyn vastaaminen toteutuu anonyymina.

Lisätietoa tutkimuksesta saa sähköpostitse sofia.kojo@tuni.fi / sofia.kojo@varha.fi 😊

Liite 2 Kyselylomake

Sosiaalinen media lastensuojelun sosiaalityöntekijän työvälineenä ³

Erikoissosiaalityöntekijäkoulutuksen (lapsi-, nuoriso- ja perhesosiaalityön erikoisala) lopputyön tarkoituksena on selvittää mitä eri sosiaalisia medioita lasten ja nuorten kanssa työskentelevät julkisen sektorin lastensuojelun sosiaalityöntekijät käyttävät työssään. Vastauksia analysoimalla on tarkoitus kartoittaa lisäksi sosiaalityöntekijöiden ajatuksia siitä, mitkä tekijät mahdollistavat somen käyttöä sekä mitkä tekijät tukevat sosiaalityöntekijän motivaatiota sosiaalisen median käyttöön työvälineenä.

Vastauksia kyselyyn toivon lastensuojelun sosiaalityöntekijöiltä, jotka työskentelevät julkisella sektorilla alaikäisten (alle 18 v.) kanssa.

Kyselyyn voi vastata aikavälillä 11.3.-25.3.2024. Kyselylomake sisältää monivalintaa sekä avoimia vastauksia. Vastaaminen kestää noin 5-10 minuuttia. Kyselyyn vastaaminen toteutuu anonyymina, joten yksittäistä vastaajaa ei voida tunnistaa.

Lisätietoa tutkimuksesta saa sähköpostitse sofia.kojo@tuni.fi / sofia.kojo@varha.fi

* Pakollinen

Taustakysymykset

1. Ikä (vuosina) *

- 18-25
- 26-35
- 36-45
- 46-55
- YS 55
- En halua kertoa

2. Sosiaalityöntekijän työkokemuksesi määrä (vuosina) *

- Alle 1
- 1-3
- 3-5
- 6-10
- 11-20
- YS 20

3. Valitse seuraavista parhaiten nykyistä työtäsi kuvaava vaihtoehto. *

Voit valita vain yhden. Mikäli vaihtoehdot eivät ole sopivia valitse "Muu" ja täydennä itse vastaus.

- Palvelutarpeen arviointi
- Lapsiperheiden sosiaalityö (sH)
- Lastensuojelun avohuolto
- Lastensuojelun sijaishuolto
- Lastensuojelun pälystyks
- Järkihuolto
- Sosiaali- ja kriisipälystyks
- Kasvatust- ja perheneuvola
- Terveystsosiaalityö
- Koulun sosiaalityö
- Muu

4. Millä hyvinvointialueella työskentelet? *

- Ahvenanmaa
- Etelä-Karjalan hva
- Etelä-Pohjanmaan hva
- Etelä-Savon hva
- Hälsinki
- Itä-Uudenmaan hva
- Kainuun hva
- Kanta-Hämeen hva
- Keski-Pohjanmaan hva
- Keski-Suomen hyvinvointialue
- Keski-Uudenmaan hva
- Kymenlaakson hva
- Lapin hva
- Länsi-Uudenmaan hva
- Pirkanmaan hva
- Pohjanmaan hva
- Pohjois-Karjalan hva
- Pohjois-Savon hva
- Päijät-Hämeen hva
- Satakunnan hva
- Vantaan ja Keravan hva
- Varsinais-Suomen hva
- En työskentele hyvinvointialueella

5. Mikäli valitsit "En työskentely hyvinvointialueella" täydennä vastauksesi alle, missä työskentelet.

9. Kuinka paljon seuraavat tekijät mahdollistavat ja motivoivat somen käyttöä työvälineenä? *

	Ei lainkaan	Hyvin vähän	Jonkin verran	Hyvin paljon
Asiakkaani haluavat käyttää somea kanssani	☐	☐	☐	☐
Asiakkaani muu verkosto (esim. koulu, harrastustoiminta, terveydenhuolto) käyttää somea	☐	☐	☐	☐
Asiakkaani ovat tottuneempia käyttämään somea kuin perinteisiä viestintätapoja esim. tekstiviestejä tai kirjepostia	☐	☐	☐	☐
Asiakkaat tavoittavat minut ja minä heidät somen avulla	☐	☐	☐	☐
Asiakkaani voivat ottaa yhteyttä minuun somen avulla kellongasta tai taloudellisesta tilanteestaan riippumatta	☐	☐	☐	☐
Työehtoisissä muuten käyttävät somea työvälineenä	☐	☐	☐	☐
Saan käyttää someen työaikaani	☐	☐	☐	☐
Asiakasmäärä on kohtuullinen	☐	☐	☐	☐
Organisaatio suhtautuu positiivisesti somen käyttöä työvälineenä	☐	☐	☐	☐
Organisaatio on laatinut koulutusjärjestykset somen käyttöä koskien	☐	☐	☐	☐
Työvälineet ovat nykyaikaiset, jotta somen käyttö onnistuu	☐	☐	☐	☐
Perehdytystä somen käyttöön työvälineenä tarkotaan organisaatolta	☐	☐	☐	☐
Työntekijät sallivat somen käytön työajalla muuta häiritsemättä	☐	☐	☐	☐
Olen kiinnostunut somen käytöstä	☐	☐	☐	☐
Käytän somea vapaa-ajalla	☐	☐	☐	☐
Nimeni ja kasvoni liitetään työorganisaatiooni somen vuoksi	☐	☐	☐	☐
Somen käyttö työvälineenä on uutta sosiaalisuutta	☐	☐	☐	☐
Somen avulla saan toteuttaa itseni	☐	☐	☐	☐
Työvälineenä some helpottaa työtäni sosiaalityöntekijänä	☐	☐	☐	☐
En halua käyttää somea työvälineenä työssäni	☐	☐	☐	☐

10. Täydennä edellisiä väittämiä siitä millaisia mahdollisuuksia näet somessa työvälineenä ja mikä motivoi somen käyttöön työvälineenä? *

Kiitos vastauksista ja ajastasi!